

УДК 711

О.А. Дида

*к. арх., асистент кафедри архітектурного проектування,
Інститут архітектури НУ «Львівська Політехніка» (Україна)*

ЗМІННІ ТЕМАТИЧНІ ДЕКОРАЦІЇ І ПРОБЛЕМА ЇХ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ЖИТЛОВОМУ ПРОСТОРІ

Анотація: В статті розглядається проблема необхідності врахування в проектній практиці суспільної потреби періодичного розміщення змінних тематичних декорацій в архітектурному середовищі. Вона має давнє культурно-історичне походження і продовжує залишатися актуальною.

Ключові слова: архітектурне середовище, змінні тематичні декорації, житловий простір.

Стан проблеми, її актуальність і новизна. Архітектурне середовище є постійним місцем перебування і життя людей. Воно не може залишатися незмінним, оскільки мусить пристосовуватися до актуальних потреб тих, хто в ньому проживає. Зокрема, періодичні зміни у вигляді середовища зумовлюються святкуванням і відзначанням різних подій. Зрозуміло, що архітектурне середовище нереально переробляти кілька разів на рік заради проведення святкових заходів. Для досягнення тимчасових змін застосовують засоби дизайну. Проте, дуже часто саме архітектурне середовище, починаючи від квартири і закінчуючи урбанізованими просторами, не пристосоване до розміщення тематичних декорацій. Це призводить не лише до візуальної і естетичної дисгармонії, але іноді також до порушень функціонального використання простору. І якщо у приватному житлі з цим ще можна миритися, оскільки всі члени сім'ї розуміють причину тимчасових незручностей, то в громадському просторі міста, де перебуває велика кількість людей з різними потребами, інтересами і поглядами, така ситуація викликає значний дискомфорт. В наукових дослідженнях і публікаціях висвітлено лише окремі аспекти проблеми, що розглядається. Вони стосуються традиційної народної обрядовості, загальних естетичних вимог до дизайну архітектурного середовища, а також окремо святкових тематичних інсталяцій. Вирішення проблеми композиційного і технологічного пристосування середовища до періодичного розміщення змінних тематичних декорацій вимагає комплексного розгляду.

Особистий вклад автора. Змінні тематичні декорації мають безпосередній зв'язок з формуванням епізодичної архітектурної атрактивності середовища, тобто його здатністю притягувати до себе увагу своїм виглядом бо

змістом [1]. Ю. Лотман також описував подібну властивість архітектурного простору, називаючи її «цікавістю середовища» [2]. Змінні тематичні декорації поєднують статику архітектури з динамікою, породженою присутністю людей і природних об'єктів, а також фіксують часові зміни. Це яскраво видно в час святкування Різдва в Європі і Америці, де відбуваються неофіційні змагання на кращу ілюмінацію, що привертає до себе увагу, притягуючи відвідувачів. При відповідній організації змінний декор може стати основою архітектурної атрактивності не лише окремої будівлі або міста, але і країни або цілого регіону.

Від найдавніших часів в суспільстві існує потреба епізодично прикрашати життєве середовище тематичними інсталяціями. Первісно це було зумовлено магічними міркуваннями. Місце, де жили люди, вимагало захисту від злих сил, втіленого в символічних знаках-оберегах. В народному житті, незважаючи на етнічну приналежність, завжди знаходилося почесне місце для домашнього вівтаря з родинними реліквіями і оберегами. Кожна знакова подія в житті родини супроводжувалась певним ритуалом, для кожного з учасників було передбачене своє місце в житловому просторі. Наприклад, в українській народній традиції зберіглося багато давних звичаїв, що походять ще з поганських часів. Наклавшись на християнську обрядовість, вони переплелися і об'єдналися в складну систему народних звичаїв і вірувань, які зафіксовано в численних наукових дослідженнях українського фольклору [3]. Особливість української обрядовості полягає в тому, що вона відбувається в просторах дуже різного рівня архітектурного освоєння: від житлової кімнати і присадибної ділянки - аж до поля і дикого лісу. Народна архітектура на всіх просторових рівнях сприяла проведенню цих своєрідних театралізованих дійств [4]. Можна довго перелічувати різні ролі, які відводились для окремих елементів інтер'єру народного житла в різних національних традиціях. В минулому столітті, через історичні обставини, народні звичаї і традиції активно викорінювались, але їх замінили нові обряди, які теж вимагали свого місця в архітектурному просторі. Тепер є багато досліджень і оглядових репортажів [5], які звертають увагу на потребу відродити народні традиції, вернутися до своїх духовних коренів. Ці заклики загалом знаходять відгук в сучасному суспільстві, що підтверджує щоденний досвід. Ми періодично бачимо вперте намагання вписати народні звичаї в міське середовище, наприклад, відгуляти "справжнє українське весілля" в квартирі міської багатоповерхівки. На жаль, часто при цьому виходять різні непередбачені ускладнення. Наприклад, зелену весільну арку з гілля і квітів, яка мала бути на воротах садиби молодої, влаштовують над дверима спільного під'їзду, через який ходять сусіди з усіх поверхів висотки. Крім того, що не всі вони обов'язково розділяють спільну радість від події, і не

завжди навіть добре знайомі з молодими, то ще й ризкують запізнитись на роботу через влаштований в дверях під'їзду обряд "викупу молодої". Подібні складнощі виникають на Різдво з колядниками і вертепом, для яких не вистачає місця ні на сходових майданчиках, ні в малогабаритних квартирах.

Сучасне архітектурне середовище не пристосоване до давніх народних традицій, воно має зовсім інші функціональні завдання. Крім того, сучасні міста і села мають дуже різномірний склад населення як за національністю, так і за культурною, релігійною, суспільно-ідеологічною ознакою. І не тільки кожна громада має свої свята і свої вимоги до тематичних декорацій, але навіть в складі однієї національної групи існують нюанси в звичаях і різні уявлення про те, як і чим потрібно прикрашати простір.

Відмінності в аранжуванні, скажімо, весільних церемоній, є не тільки в різних етнографічних регіонах, але іноді й в сусідніх селах. Це збагачує народні традиції, але утруднює конкретизацію завдання, якщо йдеться про створення архітектурних умов для тимчасових святкових інсталяцій.

Крім того, значний прошарок міського населення є космополітичним, і запозичує загальноприйняті в світі варіанти масових святкування. Отже, гіпотетичне забезпечення в архітектурному просторі належних умов для традиційної обрядовості однієї суспільної групи привело б до порушення інтересів інших груп. Тому намагання робити своєрідну «історичну реконструкцію» традиційного середовища в сучасних умовах є некоректною і нереальною.

В житті суспільства існують святкові дні. Для створення відповідного настрою люди прикрашають свої оселі і навколишній простір. Деякі свята мають традиційний перелік обладнання і інсталяцій, інші допускають ширший вибір декоративних засобів.

Простір, який входить в орбіту святкового оздоблення, може бути різним, залежно від виду свята, його популярності в конкретному регіоні.

Це може бути приватний простір квартири, дім і подвір'я, а можуть бути вулиці і площі міста. Певною мірою в час великих свят (в християнському світі це, наприклад, Різдво і Великдень) святковому оформленню підлягає простір всієї країни – ілюмінацією прикрашають вулиці, на дорогах ставлять вітальні щити з побажаннями, кожна окремо прикрашена оселя стає складовою частинкою святкового оздоблення міста або села.

На даний час змінні тематичні декорації створюються архітекторами і дизайнерами, виходячи з наявного архітектурного середовища. Проте в інтер'єрах і громадських просторах сучасних будинків не передбачено для цього спеціального місця. Можна знайти численні рекомендації з приводу того, як прикрасити свій дім, квартиру, подвір'я з нагоди певних подій [6], а також

поради щодо розміщення декору в інтер'єрах та екстер'єрах громадських закладів [7]. Проте не кожен дім пристосований до таких маніпуляцій.

Через це часто ефект від прикрас є не таким, яким він був запланований. Також часом такі декорації можуть спотворювати вигляд самої архітектури. Особливо це стосується світлових декорацій.

Для того, щоб полегшити роботу дизайнера і зберегти первісний ефект і вигляд запроектованого простору у святкові дні, коли на нього дивиться велика кількість людей, архітектор може сам передбачити місця, в яких такі декорації могли б розміщуватися. Це також сприятиме і гарному вигляду самих прикрас і вигідному експонуванню архітектурного простору.

При вирішенні цього завдання необхідно враховувати традиції, котрі стосуються використання житлового простору, а також те, які предмети найчастіше використовуються при декоруванні і у яких місцях вони повинні бути розміщені.

Проте майже у всіх культурах важливими є місця контакту інтер'єрного простору з зовнішнім середовищем (двері, вікна), а також входи на прибудинкову територію. З точки зору композиції і атрактивності простору, місця для розміщення декору потрібно вибирати серед найбільш експонованих у просторі.

В середині житла потрібно передбачати можливість розміщення декору в кожній кімнаті, його експозицію назовні. Особливу увагу цьому питанню потрібно приділяти під час проектування багатоквартирних будинків. Кожен мешканець повинен мати змогу не лише прикрасити свій інтер'єр, але і розмістити зовнішні декорації на видному місці.

Висновок. Отже, змінні тематичні декорації завжди були і продовжують бути невід'ємною частиною архітектурного середовища.

Тому вже на стадії проектування, для більшої ефективності експлуатації середовища, потрібно передбачувати технічну можливість розмістити змінні декорації в найбільш композиційно і візуально атрактивних пунктах архітектурного простору різного рівня – починаючи від окремого житла і закінчуючи громадськими просторами міст і поселень.

Враховуючи важливість цього аспекту використання простору, варто розглянути питання про врахування його в складі основних завдань на проектування об'єктів.

Література

1. Дида О.А. Принципи формування атрактивності архітектурного середовища малих міст: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх. : спец.

- 18.00.01 "Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури / О.А.Дида – Львів : НУ "Львівська політехніка", 2015. – 20 с.
2. Шубович С.А. Проблема «Интересного» в композиции города (на примере исторической среды Харькова) / С.А.Шубович, Ю.В.Жмурко/ - [Електронний ресурс] – Доступний з: <http://eprints.kname.edu.ua/40075/1/42-50.pdf>
 3. Ларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу: Іст - реліг. моногр. Видання друге. - К.: АТ "Обереги", 1994. - 424 с.
 4. Проскуряков В. І. Архітектура українського театру. Простір і дія : монографія / Проскуряков В. І. – Львів : НУ "Львівська політехніка", 2001. – 564 с.
 5. Українська оселя - [Електронний ресурс] – Доступний з: http://arattaukraine.com/sacred_ua.php?id=88.
 6. Новорічний каталог «Нова лінія»: ідеї, поради, натхнення - [Електронний ресурс] – Доступний з: http://novalinia.com.ua/gazeta/Catalogue_Christmas_2012_Preview_true.pdf.
 7. Оформлення інтер'єрів та екстер'єрів приміщень клубного закладу - [Електронний ресурс] – Доступний з: http://cnt.sumy.ua/Index5.files/oformlennya_intereriv_1.pdf.

Abstract

The paper deal with the problem of necessity of taking into account of public needs of the periodical seting of variable thematical decorations in architectural environment in practice of architectural design. It has ancient cultural and historical origin and continues to remain actual.

Key words: architectural environment, variable thematical decorations, housing space..

Аннотация

В статье рассматривается проблема необходимости учитывать в проектной практике общественной потребности в периодическом размещении сменных тематических декораций в архитектурной среде. Она имеет древнее культурно-историческое происхождение и продолжает оставаться актуальной.

Ключевые слова: архитектурная среда, сменные тематические декорации, жилищное пространство.